

Tjugofem situationistiska varningar till en aktivistmiljö

Situationer och hur de uppmuntras eller avvärjs inom politiken

Sven Situation

April 2002

1.

Erkänn situationer! En situation är ett ögonblick när omständigheterna är så ovanliga och så förtätade med möjligheter att inga vanemässiga sätt att agera är riktigt relevanta. Vad som helst kan hända. Poängen är att motstå de psykologiska försvarsmekanismer som med ytlig cynism, bristande vakenhet, eller ren förnekelse, försöker reducera allt till något redan välbekant, istället för att upplåta sig åt det okända, kliva in i flödet och tvingas improvisera. Detta är alltid potentiellt ärligare; har man inga invanda rationaliseringar att luta sig på kanske man tar sina reella behov och böjelser på allvar istället.

2.

Skapa situationer! Alla verkligt ovanliga händelser kan rucka folk ur deras givna dagliga bana i skådespelsarbets-konsumtions-livet. Ofta är det inte de största gesterna som bär längst. Var och en vet hur många högljudda gester runtom en som man spontant uppfattar som kommersiella jippon, tröttsamma konst/teaterhappeningar eller ointressant fyllekaos. Kravaller har numera också en given plats i skådespelet (fast dem ska man akta sig för att ge upp hoppet om...) Istället kan det vara mer givande att experimentera med små rubbningar: till exempel att leka, stoppa in fel i masskommunikationen, detournera reklam och andra budskap uppifrån, att prata med främlingar fast man inte är full eller kristen, att göra godtyckliga fel i normalt dagliga färdigheter som shopping, dialog med tjänstemän och dylikt. Fackliga åtgärder på arbetet är ett annat sådant fält: om man kan ifrågasätta order och rutiner, kräva millimeterrättvisa och bokstavsensligt följande av instruktionen eller lagen istället för att vara lydiga och/eller pragmatiska så skapar man lätt ett läge där ingen vet vad man får eller måste göra. Vanlig kriminalitet, spektakulära aktioner och diverse ordningsstörningar kan ibland ha sådana funktioner, men är lättare att vifta bort och brukar sluta förutsägbart med att polisen återställer ordningen.

3.

Utvidga situationer! Möjligheterna i en situation kan fortsätta divergera och bilda nya konstellationer som fraktaler om man lyckas obstruera återställandet av ordningen och istället bredda situationen till allt fler människor. Att delta i en situation är att delta i en vild strejk, från ens medverkan i skådespelet/den sociala fabriken, och beroende på omständigheterna gärna även från lönetarbetet, och som varje vild strejk måste man sträva efter att utvidga den till en generalstrejk.

4.

Nog med den kortsiktiga målinriktadhet som vill etablera disciplin i kampen och vifta bort alla påhitt, ifrågasättanden, känslor, allt diffust och allt kaotiskt som ovidkommande nonsens. De kortsiktiga mål man därigenom vill forcera fram är ju för övrigt sällan annat än byråkratiska eller propagandistiska mål! Som anarkister brukar vi ju påstå att medlen och målen måste stå i överensstämmelse med varandra. Då måste vi en gång sluta lägga upp våra projekt som ackord, försäljningskampanjer eller straffarbeten. Experimentera, undersök och ifrågasätt så mycket mer. Släpp in och utgå ifrån vars och ens reella kreativitet, vars och ens udda påhitt, vars och ens otillfredsställda behov, nyfikenhet etc. Politisk verksamhet kan rymma och uppmuntra verkligt liv i så långt högre grad. En kamp som inte alierar sina deltagare skapar långt fler möjligheter till situationer. Det som kan komma ur dem är ofta långt intressantare än de mål man först hade utsett. Att sträva efter effektivitet är i de flesta lägen (men ej alla) framförallt en träning i byråkrati, disciplin, i att lägga band på sig själv och varandra.

5.

Att fylla dagarna med politiska möten och plikter torde vara en lika sträng och effektiv inrutning som att gå till ett arbete fem dagar i veckan. Flexibiliteten är något större, men också stressen, och hopplösheten eftersom det rör sig om ett "fritt val". Den minimala fritiden blir lika föga fri, lika inriktad på återhämtning av arbetskraften genom pliktskyldig vila, pliktskyldiga sociala plikter, evigt likadant öl-drickande och kanske någon pittoresk hobby. Att försöka leva på allvar, att ta sina önskningar och idéer seriöst, att vara vaksam för att upptäcka och utvidga möjliga situationer, kräver att man åsidosätter den överordnade princip som ens tid struktureras efter.

6.

Sitt inte still och upprätthåll en position. Driv, promenera. Utan konsumistiska ursäkter, utan praktiska mål att förflytta sig från A till B. Flödet av människor och stämningar i den urbana miljön bär på oöverskådliga fält av erfarenheter att göra och potentiella situationer. Den som planlöst vandrar ser den geografi och de möjligheter som finns bortom stadsplaneringens, arbetskraftstransporternas och köpfestens disciplinerande och strängt utilitaristiska skådespelsstad.

Aktivism som skådespel och ideologi

7.

Gör inte aktivismen till plikt och arbete. Politisk aktivitet måste vara en böjelse, den desperata begäret att ända ofriheten och orättvisorna och återupptäcka det mänskliga, det samhälleliga, det kreativa. Inlärd pliktmoral och arbetsmoral förvandlar hos alltför många denna impuls till bara ett nytt arbete och en ny pseudoreligiös ideologi (helig sak) att förvalta sin egen underordning under, att åsidosätta sina önskningar och behov i tjänst hos. Kom ihåg att utträkning är kontrarevolutionärt.

8.

Gör inte aktivismen till stil och personlighet. En politisk subkultur är föga mer än en konsumistisk livsstil bland andra, skådespelets variant av att vara radikal, ett fartigt hörn på personlighetsmarknadens mätta. Det degraderade vardagslivet handlar för unga människor framförallt om att göra en serie konsumistiska val vad gäller stil. Så tar man sig an ett knippe åsikter och kan utan tvivel utträta åtskilligt i det politiska arbetet. Men så fort man tröttnar (ofta ganska snabbt) är det bara att haka på en annan stil som verkar roligare, verkar stämma bättre överens med ens kära personlighet, eller verkar mer exotiskt och personligen utvecklande. Eller också kan man inte ens komma på någonting som verkar roligare eller mer spännande utan håller sig kvar av brist på fantasi, av krass omsorg om uppnådda sociala positioner. I båda fallen handlar det bara om att hitta sin plats i tillvaron, sin lilla nisch i utbudet av degraderade vardagsliv. Att uppfinna en ständigt radikalare kritik, skapa oförutsedda situationer och äventyra det rådande överallt, är givetvis knappast intressant om man har sin aktivistidentitet med alla dess attribut att slå vakt om.

9.

Sociala center, som är så populära i de moderna teorierna, måste mer få karaktären av högkvarter, bandithålor, utgångspunkter för drivande, experiment, konfrontationer och aktioner, istället för att bli trygga andrahem där subkulturella och aktivister enas i radikal sysslolöshet som i princip skiljer sig från vanligt livslöst vardagsliv bara genom reformer (i och för sig viktiga men patetiskt anspråkslösa) som att man slipper snuten, föräldrarna och grannarna.

10.

Röstning genom plånboken, så kallad konsumentmakt, är helt enkelt den liberala marknadsekonomins alternativ till den kanske otidsenliga parlamentariska röstningen. Denna liberala röstningsmetod må vara faktiskt något verkningsfullare än den parlamentariska, men därtill helt utan demokratiska inslag. Det reella innehållet, att förvalta sin egen förnedring, bjuda ut sina medel inte ens till den som bjuder högst, lämna in vapnen på polisstationen, är detsamma. Aktivister fäster ofta märkvärdigt stor vikt vid löjeväckande lågintensiva bojkotter av ett urval mer eller mindre godtyckligt valda företag och produkter. Som om det inte vore samma kapital som vinner på dem i slutändan, samma kapitalistiska ekonomi och samma varuskådespel de representerar och smakar av. Somliga gör identitetspolitik och ideologi av att bojkotta vissa varukategorier (till exempel veganismen) och införlivar alltså denna ärkeliberala kampmetod djupt i sitt eget kött och psyke. Men för de flesta torde den här strategin spela sin viktigaste roll som enkel subkulturell markör, genom att hålla reda på vilka märken man skyr manifesterar man att man är invigd i den sociala koden. Glöm aldrig att de märken som inte väljs bort är emblem för exakt samma kapitalism, och att den enda radikala strategin på en marknad är att inte betala.

11.

En modern kravall är för många intet annat än en fotbollsmatch - mellan de sittande mästarna (snuten) och de eviga käcka utmanarna som aldrig har en reell chans. Ren underhållning. Den attityden torde inte bara stå att finna bland åskådare utan också bland åtskilliga deltagare, som alltså bara spelar en självpåtagen roll och inte är några deltagare. Poängen är att förvandla deltagarna till deltagare, att se kravallens potential som ögonblick av koncentrerat liv och förtätade möjligheter. Och givetvis att gå vidare, genom att å ena sidan följa alla infall som kan vidga situationen till oanade fält och nya element i verkligheten, å andra sidan bredda basen, skapa dominoeffekter och fördjupningar genom att hitta sätt att engagera potentiella deltagare eller stödgrupper bland förbipasserande, dels bland dem för vilka det ligger nära till hands att flamma upp när det hettar till; ungdomsgäng, kriminella, lösdrivare och mångsysslare, vidare bland alla horder av konsumenter som skulle kunna ruttna på cirkusen när som helst bara för att de är plågade, uttråkade, har för lite stålar, för

trista jobb och för torftiga liv, och givetvis bland det viktigaste bland de yrkesgrupper som arbetar i anslutning till platsen och inte har någon anledning att försvara den bestående ordningen med näbbar och klor utan också vill antingen bara släppa loss lite eller länka den nya situationen till sina fackliga krav eller sin uttrötthet över sitt arbete.

De nya byråkraternas ständiga uppmarsch och de ständigt nödvändiga barriaderna för att stoppa dem

12.

Värva inte själar. Den som blir värvad är en anhängare, en efterföljare, en konsument och en åskådare. Den som vill värva vill etablera sig själv bland de övre i en hierarki, få vara erfaren och expert. Kom ihåg att var och en som är beredd att lämna seriösa bidrag till kapen för en annan värld, och inte bara vill bli underhållen eller anamma en stil, är själv kapabel att söka upp sitt forum. Och varje seriöst forum måste vara ute efter att samla folk som själv dragit slutsatser och känt behov av att engagera sig istället för att organisera efterföljare och därmed resa upp hierarkier.

13

Saken är att propaganda måste ersättas med uppvigling! Med propaganda avses då reklam för en viss åsikt eller en viss organisation. Sådan propaganda är, hur mycket revolution den än tjar om, ingenting annat än vanlig reklam och som sådan antirevolutionär, en integrerad del i skådespelets ikonografi, ideologiska lockrop, maning till konsumtion. En helt annan sak är uppvigling; dvs budskap och störningar som ifrågasätter eller åsidosätter det rådande skådespelet, förmedlar avslöjande, väcker eget tänkande, egen kritik, och uppmuntrar folk att ta sin egen ilska och frustration, sina egna otillfredsställda behov och outvecklade böjelser på allvar, för att agera självständigt. Propaganda är till för att samla eftersägare och styrka sin egen organisation och sin egen hierarkiska maktposition i den; uppvigling är till för att skapa situationer och sätta revolutionära processer i rullning.

14.

Det är dags att kasta av sig ideologin. En ideologi är ett system av analyser, kritik och utopier som i princip upprättar ett individuellt kontrakt i ens huvud för att försvara en med det rådande. Situationisterna kämpade hårt mot situationismen, Marx uttalade entydigt att han inte var marxist. Låt oss nu äntligen avstå från att försvara den simpelhetens ideologi som heter anarkism. Teoretiskt är denna ännu torftigare än de andra klassiska ideologierna, och har egentligen nästan aldrig kommit med någonting annat än elementära påminnelser om att till varje pris sträva efter frihet och rättvisa, och därav dragit några få väsentliga men enkla slutsatser om maktkritik och radikal demokrati, och försökt hålla sig lite uppdaterad med att anamma varierande grader av feminism, marxism och blandade akademiska eller modernistiska ideer på modet. Inte konstigt att den där tunna soppan tycks behöva så mycket försvar, inte konstigt att det är så lätt att försvara den - allt det där kan ju vem som helst lista ut! Nu vore ju det intressanta att vidareutveckla teorin genom att deducera dess allra radikalaste slutsatser, och införliva så mycket som möjligt av alla tjuotals senare mer avancerade teorier på ett koherent sätt. Utan att för den skull börja försvara dem som ideologier. Vad ska vi med till exempel autonomism, kommunalism, empire-ism, marcosism, situationism, surrealism, poststrukturalism, postmodernism, etc, till? Jo, införliva deras radikalaste kritik i en helhet och omsätta den i praktiken. Så fort vi börjar försvara dem istället blir de objekt för filateli, sentimentalitet, försoning och byråkrati istället för för frigörelse.

15.

Våra nuvarande organisationer kommer att bli mer och mer irrelevanta ju mer det hettar till. En sak är basgrupper, en spontan primärgrupp med dem vars omdöme, kritiska förmåga och praktiska solidaritet man litar på, en annan är alla politiska eller propagandistiska organisationer, som helt enkelt är potentiella byråkratier. Alla arbetarråd, kvarterskommittéer etc måste ha karaktären av lokal generalförsamling eller svara direkt inför en sådan; och sekter som driver propaganda och program och håller sig med hemliga möten där man lägger upp taktiska agendor kommer där alltid att vara oacceptabla byråkrater och provokatörer.

16.

Tro aldrig på förhandskonstruerade lösningar. Det enda syftet med att ha ett program är att de som förvaltar det ska få vara experter, värva själar och omsider bli nya makthavare. Alla reella revolutionära möjligheter

återuppfins i situationer. Alla nya åtgärder där måste beslutas om demokratiskt (och vore ofta inte möjliga att komma på dessförrinnan) istället för att trumfas igenom från den ena eller den andra ideologens konkurrerande program.

17.

Undvik koalitioner, där man bara ingår taktiskt för att skapa forum att utlägga sin ideologi och värva själar, och inte att verkligen förändra något. I varje sammanhang där man har anledning att seriöst samarbeta har man också anledning att samarbeta ärligt, som individuell deltagare i en generalförsamling, istället för att vara representant (=kombinerad byråkrat och gatuförsäljare) för sin ideologi, organisation och futtiga relativa maktställning. Ett myller som består av en koalition är inget myller utan en marknadsplats; ett myller som är en generalförsamling förkroppsligar både anarkisternas vision om radikal egalitär demokrati och postmodernisternas om en multitud bestående av skillnader.

18.

Vi vet att enfrågeskampanjer ofta mest är forum för inbördes tävlan om inflytande och nya medlemmar för en välbekant skara vänstersektorer, att dagordningen sätts upp enbart som reaktion på kapitalets senaste offensiver, att den snäva men samtidigt mer eller mindre öppet självbedrägliga målinriktningen vanligen bara skapar en stor tomhet när det hela snart blir inaktuellt, vare sig man misslyckats eller någon gång lyckats med att uppnå sitt lilla konkreta mål. Istället måste man hitta kampformer som genom att uppmuntra situationer kan ge oförutsägbara resultat, kampformer som är givande i sig, som genom undersökande och experimentering nödvändigtvis förmedlar nya erfarenheter och kunskaper. Man måste låta bli att tona ner, taktiskt förtiga och glömma bort vidden av sin kritik, skapa forum för dess totaliserande tendens och dess koherens, kunna demonstrera hur de enskilda frågorna sätter allt på spel; och detta ingalunda för att prångla ut ett program eller en ideologi, utan för att sätta igång ett tänkande som leder till ett genomsökande av allt och ett handlande som svarar mot det. Kapitalet organiserar hela vardagslivet med en blandning av ekonomiska, repressiva och ideologiska medel, och man kan i princip börja nysta var som helst för att avslöja helheten. Varje kritik måste tendera mot denna totalitet, med största möjliga radikalitet och koherens. Varje praktik måste tendera att ifrågasätta den rådande ordningen i dess helhet, inte med några pliktskyldiga paroller eller hänvisning till något program, utan genom sin egen lössläppta dynamik.

19.

Som politiskt aktiv bidrar man (generellt) till profiten för massmediernas ägare, för vaktbolag och försäkringsbolag. Detta genom den politiska verksamheten själv och alltså bortsett från det pinsamma faktum att subkulturella moden bland radikaler ger levebröd åt kapitalister inom till exempel konfektions- och musikindustrin. Men man bidrar också till den personliga karriären hos en falang med radikal image bland akademiker, parlamentariker, journalister och kändisar, och därmed bidrar man också till dessas rekuperation/ ideologisering/ banalisering av den radikala kritiken. Detta är kanske oundvikligt, men man kan ju åtminstone ha anständigheten att inte gulla med dem så, släppa in dem överallt och tro att det är något fint med att sola sig i deras glans, deras högst reella glans som är skådespelets spotlights.

20.

Se upp med de "radikala akademikerna". Med det avses här inte alla radikaler som studerar eller arbetar på universitet, utan i första hand dem som ser sin samhällsvetenskapliga och filosofiska forskning och debatt som en sorts radikal politisk aktivitet. I bästa fall levererar en sådan forskning impulser och vissa faktaunderlag till en radikal politisk verksamhet, men den radikala akademikern själv är likafullt en småbyråkrat och ideologi-producent som får sin lön och prestige av att rekuperera radikala strömningar. I det perspektivet måste man till exempel se poststrukturalismen/ postmodernismen, som är en rent inomakademisk rörelse som bara i några få undantagsfall haft en direkt relation till pågående kamp eller till livet utanför universitetet överhuvudtaget (sen må dessa undantagsfall; typ Foucault, Negri och eventuellt Deleuze, vara högtintressanta).

21.

Sluta dalta med de "radikala parlamentarikerna". De önskar inget annat av en radikal rörelse än att legitimera sin egen futtiga maktställning, genom att utnyttja rörelsens kampanjer för sina egna små reformförslag, och genom den pittoreska prestigen i att hänvisa till en hemmahörighet utanför parlamentet. Därmed inte sagt att de reformer de eventuellt kan genomdriva alltid saknar värde; men en revolutionär bör lämna byråkraterna till

deras sandlåda istället för att späda ut, avradikalisera och självrekonstruera sin kritik och sina metoder för att kunna ha meningslösa dialoger och koalitioner med sådana torftiga småfiffelare och kändisar.

22.

Ge upp de "radikala journalisterna". Den enskilda journalisten må vara antingen naiv eller lömsk, men poängen är att kommersiella massmedia givetvis låter radikala tankegångar komma till tals enbart på sina egna villkor: banaliserat och fragmenterat, ofta förlöjligande eller sentimentaliserande, sensationellt; för att ge dem deras underhållningsvärde i skådespelsutbudet, och som sensation som å ena sidan säljer lösnummer eller lockar tittare och därvidlag gläder aktieägare och annonsörer, å andra sidan solidifierar den massmediala representationen av verkligheten som ersättning för varje självupplevd och självmedskapad verklighet.

23.

Isolera och demaskera de "radikala kändisarna". De är ingenting annat än desertörer från politiken som tagit värvning i det rena skådespelets marknad; eller i några fall andra vägen, dvs redan livlösa pr-koncept som vill skaffa sig en mer kittlande image genom kontakt med aktivister. För somliga är aktivismen på så sätt ett verkningfullt pittoreskt inslag i deras personlighetskoncept i sina musikerkarriärer, författarkarriärer, konstnärskarriärer, skådespelarkarriärer, journalistkarriärer, akademikerkarriärer etc. Andra lockas att bli rena kändisar, som ser att vägen ligger spikrak från att trivas som presstalesman för en aktion till att ta plats i TVs soffpaneler och dagstidningarnas krönikespalter, som åsiktsproducenter och livsstilsmarknadsförare som representerar en politisk rörelse och/eller den radikala ungdomen i dess helhet; de är byråkrater, aktiva rekuperatörer, pampar, föredetta som aldrig kommer att delta mer i något seriöst arbete annat än för att gynna sin image.

24.

Det gäller att vara extremist utan att vara sekterist. Inte tvärtom! (Stackars Attac! Stackars trottnarna! Stackars Demokratiskt Alternativ!) Det är uppenbart att ju mer man sätter den egna organisationen, dess ideologi och dess inflytande, i första rummet, desto mer benägen blir man att kompromissa bort - eller på obestämd framtid skjuta upp - alla radikala metoder och mål eller kanske allt handlande utom i organisatoriska och byråkratiska frågor överhuvudtaget. Sådana kompromisser och uppskjutanden permanentas i praktiken så fort de medför en relativ maktställning.

25.

Lägg av med småkäbbel, partistrider, formalia, personfrågor, och särskilt med värtaligt självförsvar. En radikal kritik kan alltid falsifieras och överträffas av en ännu radikalare kritik och en radikal praktik. Vem som har rätt är egentligen inte det intressanta. Det intressanta är att till varje pris demaskera eländet och peka ut de omständigheter och de resurser som pekar mot något annat, mot det okända och begärliga som låter sig realiseras. Avslöja och uppvigla.

Det Anarkistiska Biblioteket

Sven Situation
Tjugofem situationistiska varningar till en aktivistmiljö
Situationer och hur de uppmuntras eller avvärjs inom politiken
April 2002

<https://web.archive.org/web/20070304135924/http://www.motkraft.net/text/118>
Hittad i och hämtad från gamla Motkrafts textarkiv.

sv.theanarchistlibrary.org